Burns a főiskolán

A vidám koldusok

Már a plakát a főiskola folyosóján Burns Róbert urat üdvözli. Üdvözölhetjük mi is őt, Robert Burnst, a 18. századi angol (pontosabban skót) irodalom e fenegyerekét, aki korában páratlan merészségű, teljesen új hangvételű, sajátos, friss bájt és életörömöt sugárzó verseivel afféle szigetországi Rimbaudként, igazi csodagyerekként robbant a költészetbe. *A vidám koldusok* című kantátáját „anarchista kantátának" is nevezték már. Ez a kitűnő, a szó szoros értelmében hangszerelt költemény vidám cimboráknak, a társadalom számkivetettjeinek, kétes hírű hölgyek és nagy mennyiségű alkohol társaságában eltöltött, alapvetően közösségi indíttatású világát a földi örömök himnuszaként és a szabad és független emberi lélek mindenhatóságaként hirdeti. Kénytelenek vagyunk elhinni Róbert úrnak mindezt: a kantáta szuggesztivitása és meghatározatlan, üde bája a garancia erre.

A darabválasztásért feltétlen dicséret illetheti a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola irodalmi színpadát. Azért is, hogy *Székely Ádám* felismerte a már említett lírai hangszerelésben rejlő zenei lehetőségeket: tehát zenét komponált a kantátához, hiszen a recitativo-dal építkezés szinte tálcán kínálta ehhez önmagát. *Miháczi János* rendezése is a legkézenfekvőbb megoldást választotta: Cic Nusi kocsmáját tárta elénk a főiskola dísztermében, termetes női kebleket idéző cégtáblával és jó falusi gugyit, snapszot, konty alá valót, bikák vérét és Malmos Maca kedvencét kínáló iszákokat tartalmazó árlappal.

Egyszóval minden potenciális, az irodalmi műben rejlő feltétel adott volt a főiskolai irodalmi színpad bemutatójához. Egy, sok más (főleg középiskolai) irodalmi színpadhoz hasonló gondokkal küszködő együttes bemutatójához, amelynek a főiskolai ünnepségeken való részvétel és az önálló, szuverén produkció állandó kettősségéből kell kialakítani saját arculatát. (Ráadásként az évente jelentkezők beépítésével.) A korábbi bemutatók és díjak már biztató jeleket mutattak, a rendező- és főleg a szereplőváltozások már nem tettek jót a Burns-produkciónak sem. Annak ellenére, hogy a bemutató háromnegyed része színt, varázst és hangulatot tudott teremteni a főiskola dísztermének akusztikailag rendkívül hátrányos helyiségében. Azok a kidolgozásbeli egyenetlenségek, amelyeket a commedia dell'arte szabad egyéni improvizációkra lehetőséget teremtő műfaji követelményei csak némileg tudtak egyensúlyozni, éppen az előadás végén, a csattanót és végső mondandót jelentő, híresdacos *Azért is, azért is...* éneklésekor okoztak egyfajta kollektív kisiklást, hirtelen színvonalcsökkenést. Mindvégig azonban a hatásos és jó zongorabetétek a prózai kocsmai évődő-ivó részeket megfelelő ritmusban tartották, s a Törpe Nyírettyűs, az Özvegy, az Üstfoltozó, a Költő, a Hadfi, maga Cic Nusi és a többiek, a vidám koldusok *(Bagó József, Csala Gabriella, Kovács Attila, Szabó Ilona, Szuromi István, Szüts Péter, Tóth Gizella, Kiss Judit, Lencsés Erzsébet)* megtették a magukét. Miként a színész-rendező Miháczi János is. Aki — ha egynémely amatőrszínpad modernkedő, avantgard-szürrealista, gyanús felhangokat hallató bemutatóira gondolunk — valami egészséges, tiszta és őszinte emberségigénnyel fellépő Burns-megjelenést hozott a főiskolára. Olyannyira, hogy a végén szinte kedvünk támadt beülni egy snapszra Cic Nusi kricsmijébe, odavágni a poharat, és elénekelni e polgárilag roppant kétes megjelenésű és viselkedésű hölgyekkel, urakkal: „Köpj a bíró oltalmára! Törj szabadság, ég felé! A törvény a gyáva vára, a templom a papoké!"

Domonkos László

Szlovák kórusvezetők a szabadtérin

Először kerül a Szegedi Szabadtéri Játékok műsorára, jövő év nyarán, *Verdi A végzett hatalma* című operája. A műben jelentékeny feladat jut az énekkarnak, melyre a Szlovák Filharmónia 90 tagú kórusát kérték fel. Az előkészítő megbeszélésre jó egy hónapja utazott Pozsonyba *Horváth Mihály*, a játékok igazgatója és az előadást vezénylő *Pál Tamás*, akik akkor elviekben megállapodtak a vendégszereplés körülményeiről.

Látogatásuk viszonzásaképpen tegnapelőtt az esti órákban érkezett Szegedre *Lubomir Matl*, a kórus vezető karnagya és *Emilia Klimova*, az énekkar titkára. A szlovák vendégek tegnap a szabadtéri játékok irodáján tisztázták a nyári szereplés részleteit, s szakmai kérdésekben váltottak szót Pál Tamással. Ellátogattak a Kisszínházba is, ahol megnézték *A windsori vig nők* főpróbáját. A szlovák kórusvezetők tegnap hazautaztak Pozsonyba. Várhatóan a közeljövőben kötik meg a szerződést a két koncertiroda között is.

Szakemberképzés és a nemzetiségek

A Kulturális Minisztérium a nemzetiségek igényével is számol a közművelődési szakemberképzés tervezésekor. Szorgalmazza, hogy a pedagógiai intézetek nemzetiségi tanszékein közművelődési tevékenységre is készítsék elő a jövendő óvónőket, tanítókat, tanárokat, s a nyelvszakot a népművelői szakkal párosítsák. Miként Boros Ferenc, a minisztérium nemzetiségi osztályának vezetője elmondta: a nemzetiségi szövetségek kongresszusain elhangzott javaslatok megvalósítására a minisztérium szorgalmazza: a megyei szervek vegyék számba, hogy a következő években mennyi nemzetiségi közművelődési szakemberre lesz szükség, és az igényeknek megfelelő számban képezzék őket. Kialakítják a nemzetiségi művelődési bázisokat, amelyek szakmai, módszertani irányító funkciót töltenek be.

A nemzetiségek javaslatára fokozottabban támogatják a klubok létesítését is.

Apró-cseprők

Később jön, tovább megy

Ismerik azt a megjegyzést, melyet a munkahelyére későn érkező mondott főnökének: amennyivel később jöttem, annyival korábban elmegyek. Ez egyenes, tiszta beszéd. De mit mond az az autóbuszvezető, aki a legforgalmasabb vonalon vezeti kocsiját és később jön, mint a meghatározott menetidő? Semmit sem mond, bár mondhatna.

Úgy érzem, hogy megnyugtatná az idegeskedő utasokat, ha valamit szólna, legalább elnézést kérne a késésért. Ez ma még nem divat. Örüljön a várakozó, hogy egyáltalán megérkezett. Legfeljebb később kedvére tesz. Mint például hétfőn reggel a 20-as csuklós tette. A Radnóti gimnáziumnál meg sem állt, bár az utasok több ajtónál is jelezték, hogy szeretnének leszállni. Az utasok nem késtek a jelzéssel, hiszen már a József Attila sugárúton megnyomták a gombot. A késést nem így kellene behozni.. Bár még ez esetben is elvárnák a hoppon, illetve buszon maradt emberek, hogy elnézést kérjenek tőlük.

Rejtélyes mérlegek

Panaszkodik egyik szomszédom, hogy sehol a városban nem tud fürdőszobamérleget vásárolni. Arról a kis lapos mérlegről van szó, amelyre rá kell állni és a körbefutó skála megmutatja, mennyit hízott vagy fogyott a delikvens. Nem akartam elhinni a panaszt, hiszen a fürdőszobamérleg kelendő cikk, különösen azóta, hogy sok új lakást adnak át, s ma már a mérleg is hozzátartozik a fürdőszobák berendezéseihez ugyanúgy, mint a piperepolc, a tükör, a mosógép és más egyebek. S egyébként, különösen karácsony előtt mint ajándéktárgyat is keresik az emberek.

Utánanéztem az ügynek. Igaza volt szomszédomnak. Se a szegedi, se a környékbeli városok állami és szövetkezeti üzleteiben nem találtam fürdőszobamérleget. Ellenben ráleltem egy maszek kereskedőnél az újszegedi városrészben. Sőt, még választékot ajánlott: az egyszerűbbet 190 forintért, a cifrábbat, műbőrborítással, súlybeállítóval, nikkelezve 330 forintért kínálta. A panaszosra gondolva megkérdeztem, hogy félretennének-e egyet, holnapig. Szívesen, mondta a kereskedő, hiszen van bőven készlete ezekből a mérlegekből.

Hogy lehet ez? Talán a kiskereskedő egyenesen a svéd mérleggyárostól szerzi be áruját? Dehogy. Elmondta, hogy ő maga jár beszerzőútra a nagykereskedelmi cégekhez. „Csak menni kell az áru után, másképpen fölkopik az állunk" — magyarázta. Az állami kereskedelem képviselői megfogadhatnák e tanácsot. Az viszont igaz, hogy az ő álluk nem kopik föl akkor sem, ha üres a bolt.

Zebra csík nélkül

Nem a kedves és hosszú nyakú állatról állítom azt, hogy elhagyta csíkjait, hanem a szegedi Lenin körút és a Kálvin tér, valamint az Arany János és a Takaréktár utca torkolatánál levő gyalogos átkelőhelyről. Valamikor volt ott zebra, s minden bizonnyal azért, mert régen megszokott átkelője volt a tér felé igyekvőknek. Többek között azért is, mert a Kálvin tér felőli részen több fontos intézmény található. Csak néhányat említsünk: a városi pártbizottság székháza, a tüdőszűrő állomás, a bútorüzlet, a református templom, s a piacra menet is útba esik.

Ma már az sem lehet magyarázat, hogy javítják az utat, hiszen egy esztendeje készen van. Rá kellene festeni az aszfaltra újból azokat a csíkokat, hogy nagyobb biztonságot adjanak a gyalogosoknak. Így is, úgy is ott mennek át a tér felé igyekvők, tehát törvényesítsék szerzett és gyakorolt jogaikat.

Gazdagh István

Új zenei könyvek

ALBRECHT BETZ: HANNS EISLER. „Általános magatartása a legnemesebb értelemben forradalmi — írta Brech művészeti harcostársáról. — Zenéje mind a hallgatóban, mind az előadóban hatalmas impulzusokat fejleszt ki, és bepillantást enged egy korba, amelyben minden gyönyör és erkölcsiség forrása az alkotóképesség, legyen az bármilyen jellegű. Ez a zene újfajta finomságot és erőt, állhatatosságot és mozgékonyságot, türelmetlenséget és óvatosságot, igényteljességet és önfeláldozást teremt." Hanns Eislerről óhatatlanul a Vörös Csepel (eredetiben: Vörös Wedding) meg az NDK nemzeti himnusza jut eszünkbe. Életművéről kevesebbet tudunk, házagpótló munkát ajánl tehát a Zeneműkiadó, ha Klausz Zsuzsa fordításában magyarul is hozzáférhetővé teszi Betz könyvét Eislerről. A lipcsei születésű zeneszerző Schönberg zenei forradalmának nyomdokain indult, a dodekafónia mesterének iskolájában tanult, s életútja négy szakaszra osztható. Az első bécsi tanulóéveket és korai műveit foglalja magában 1925-ig, a második Berlinhez kapcsolódik, és nagyjából a weimari köztársaság második szakaszára jut 1925-től 1933-ig. Ezt követi másfél évtizedes száműzetése, amit Bécsben, Dániában, a Szovjetunióban, s túlnyomórészt az Egyesült Államokban töltött 1948-ig, míg a negyedik, úgynevezett késői alkotói korszaka az NDK Berlinében 1950-től 62-ig, haláláig terjed. Fejlődése szempontjából kétségtelenül a húszas évek a legjelentősebbek, ekkor találkozik Brechttel is, hogy együttműködésük során a zenés színház és a vokális zene újfajta szintéziseit dolgozzák ki. Hanns Eisler, mint századunk egyik nagy komponistája azzal emelkedett ki mások közül, hogy komolyan vette a zene társadalmi szerepét, s ebből művészi és politikai következtetéseket vont le, hogy a modern zenét kivezesse az elszigeteltségből — írja Maróthi János. A kísérlet, hogy az átmeneti időben a zenét és a politikát közvetítse egymáshoz, következetesen vezette Eislert az alkalmazott zenéhez. Az NSZK-beli muzsikus-filozófus, Albrecht Betz, monográfiája történelmi keretben világítja meg, hogyan jött létre Eislernél a zene és politika összefonódása. Betz munkája szinte az egész világra kiterjedő kutatásainak eredményeképpen összegyűjtött, részben kiadatlan dokumentumokra támaszkodik.

A BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARÁNAK 125 ESZTENDEJE. Erkel Ferenc volt az alapítója, első karnagya a legnagyobb múltú, s hagyományú szimfonikus együttesünknek, a Filharmóniai Társaság Zenekarának, mely 1853. november 20-án mutatkozott be a Nemzeti Múzeum dísztermében. Vezetői közé tartozott később Erkel Sándor, Kerner István, Dohnányi Ernő, Ferencsik János; ma Kóródi András a zenekar elnökkarnagya. Az együttes hosszú évtizedeken át egyedüli letéteményese volt a magyar zenekari kultúrának, tagjai a Pesti Nemzeti Színház, majd az Operaház legjelesebb muzsikusai. A 125. születésnapot köszöntő jubileumi kötet Tóth Dezső kulturális miniszterhelyettes köszöntője és Szabolcsi Bencének a zenekar centenáriumára, 1953-ban, írt üdvözlő sorai után két részben ismerteti a filharmonikus zenekar munkásságának rövid történetét. Németh Amadé az alapítástól a felszabadulásig, Breuer János (a kötet szerkesztője) pedig az 1945 óta eltelt időszak eseményeit taglalja, érdekes és értékes adatokkal, a legjelentősebb koncertek felidézésével. A kötet közli a zenekar tisztelebeli és rendes tagjainak, vezetőinek névsorát, a mikrobarázdás hanglemezek diszkográfiáját, s jelentős képanyagot válogatott az együttes archívumából.

SZABÓ HELGA: ÉNEKES IMPROVIZÁCIÓ AZ ISKOLÁBAN. E jobbára pedagógiai célzatú kiadványhoz a szerző így igazít útba: „Bárdos Lajos írásai bátorítottak fel, hogy az énekes nevelésben alig-alig alkalmazott Bartók-művek; a Mikrokozmosz, a Gyermekeknek és a Hegedűduók általános iskolai felhasználásának lehetőségeit kutassam. Másfél éves elemző munka és gyermekekkel való kísérletezés közben tárult fel előttem Bartók rendszeres pedagógiája, mely énekes tantervünk lehetőségeit kihasználva, 8—10 éves gyermekek számára is hozzáférhető... A gyermekek zenei nevelésén munkálkodó kollégáimnak azzal a biztatással nyújtom át a tanulmányt, hogy a gyermekek játszva, énekelve, szórakozva is végig tudnak menni rajta!" Szabó Helga könyvének első kötetét, az általános iskola kisdiákjainak énekes-improvizációs játékait, a pentatoniára alapozta. Ezúttal a második kötetet Mikrokozmosz alcímmel kínálja a szakembereknek, pedagógusoknak.

N. L.

Hatholdas rózsakert

új film

Színes magyar film. Babits Mihály „vidéki komédiájából" írta: Nádasy László és Ranódy László. Fényképezte: Illés György. Zene: Hidas Frigyes. Rendezte: Ranódy László. Főbb szereplők: Tahi Tóth László, Drahota Andrea, Tolnay Klári, Kiss Manyi, Szilvássy Annamária, Páger Antal, Szendrő József.

Sramlizene, kocsikorzó, hídpénz, Tisza István és Ferencz Jóska nevei. Jellegzetes ruha-, öltöny- és kalapkölteményekben pompázó hölgyek-urak, faburkolatú fallal díszített, csillogó kávéházak, konflisok csattogása a macskaköveken. A monarchia halhatatlan. Világa — légyen szó a székesfővárosról vagy akár egy Gádoros nevű poros vidéki városkáról — homogén, levegője jellegzetesen fülledt, fanyar, kérdőjeles nosztalgiát idéző. Mi illik ide jobban (mondjuk egy orfeumbéli kánkánt leszámítva), mint a „nem akarok nősülni" jelmondattal aposztrofálható, a letűnt Ferencz József-i világnál is ősrégibb játék? Vagy ha „történelmiek" és tudományoskodók akarunk lenni: a feudálkapitalista társadalom elembertelenítő, a személyiség ambícióit semmibe vevő, konvencionális-konzervatív erkölcsének megsemmisítő ereje".

Bizonyos mértékig Babits dzsentritemető Halálfiai című regényének ellendarabja a Hatholdas rózsakert, e „vidéki komédia". *Ranódy László* a kor atmoszféráját idéző, kissé „színdbádi" ihletésű, gyönyörű színes felvételekkel ékesített filmet készített az elbeszélésből. A szokványos-félszeg történetecske — a diplomás ifjú behálózása a házasságba, illetve a szegény, feibekötéstől menekülő áldozat kitörése — nem is annyira a megfelelő miliőbe ágyazott társadalomkritikára, mint inkább néhány nagyszerű színészi alakítás és egy-két fanyar-groteszk, megmosolyogtatóan kedves szituáció bemutatására adott alkalmat. *Tahi Tóth Lászlót* talán még soha nem láttuk így sziporkázni, mint ebben a filmben. Félszegebb, csetlőbb-botlóbb Gruber Franci már nem is lehetne. A csodaszép rózsák között szépen virulnak a hasonlóképpen szép színésznők — *Drahota Andrea* megfelelően hűvös és eltökélt. *Szilvássy Annamária* ingerlő és kacér. S a mellékszerepekben olyan nevek, mint *Páger Antalé, Tolnay Klárié, Gobbi Hildáé, Bodrogi Gyuláé*... És még két szereplő, akiknek neve sajnos a film készítési dátumáról is árulkodik — *Szendrő József* és *Kiss Manyi* is feltűnik a vásznon. Fájdalommal vegyes örömmel látjuk őket viszont.

Megnyugodva távozhatunk a moziból: Franci mégis megmenekült a kényszerű házasság fenyegető rémétől. S a monarchiabéli rózsakertek, viháncoló hölgyek, nagyhangú öcsém-bátyám rokonok és álmatag, ám mégis éberen figyelő kisvárosi figurák keserédes univerzuma ha nem is komoly művészi élménnyel, de kellemetes, ártatlan szórakoztatást nyújtó másfél órával ajándékoz meg bennünket. Jó, hogy ilyen filmek is vannak néha. Csak ne higgyük őket többnek — mint amik valójában.

D. L.